

Ανασχεδιασμός λειτουργίας - ενίσχυση του ολιγοθέσιου σχολείου – εξοικονόμηση πόρων

Κων/νος Κλουβάτος

Σχολικός Σύμβουλος 3^{ης} Περιφέρειας Δημοτικής Εκπ/σης Κυκλάδων

Περίληψη

Παρότι η συνέχιση της παρουσίας και λειτουργίας του ολιγοθέσιου σχολείου φαίνεται αναπόφευκτη στο μέλλον στη χώρα μας, λόγω της γεωμορφολογικής φυσιογνωμίας της, το σημερινό αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών της δημοτικής, αλλά και της μέσης εκπαίδευσης, τα ωρολόγια προγράμματα, η διαχείριση των υλικών και ανθρώπινων πόρων, με την έλλειψη ευελιξίας που τα χαρακτηρίζει, καθιστούν τη σημερινή λειτουργία του ολιγοθέσιου σχολείου αναποτελεσματική και δαπανηρή. Η πρότασή μας για εκ βάθρων ανασχεδιασμό της λειτουργίας των ολιγοθέσιων σχολείων αποσκοπεί στη θεαματική βελτίωση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων του ολιγοθέσιου σχολείου και στην ορθολογική αξιοποίηση υλικού και ανθρώπινου δυναμικού για κάλυψη περισσότερων αναγκών. Άποψή μας είναι ότι ο θεσμός του ολιγοθέσιου σχολείου πρέπει να ενισχυθεί ουσιαστικά με τις κατάλληλες νομοθετικές πρωτοβουλίες, ώστε να ανταποκριθεί στην απαίτηση της παροχής ίσων ευκαιριών εκπαίδευσης σε όλα τα ελληνόπουλα.

Abstract

Although the continuation of presence and operation of the multigrade school seems inevitable in the future of our country, because of the geomorphological character, the current curriculum of elementary and secondary education, the timetables, the management of material and human resources with the lack of flexibility that characterizes them, make today's multigrade school function ineffective and costly. Our proposal for a fundamental redesign of the operation of multigrade schools aims to dramatic improvement of the educational outcomes of multigrade school and the rational use of material and human resources to cover more needs. Our view is that the institution of multigrade school should be substantially strengthened with the appropriate legislative initiatives in order to meet the requirement of providing equal educational opportunities to all Greek children.

Λέξεις κλειδιά: Ολιγοθέσιο σχολείο, Αναλυτικά Προγράμματα, ίσες ευκαιρίες

1. Εισαγωγή – Περιγραφή υφιστάμενης κατάστασης

Η σημερινή κατάσταση του ολιγοθέσιου σχολείου μπορεί σε αδρές γραμμές να περιγραφεί ως εξής:

- Ένα μικρό σχολείο με λίγους μαθητές σε μια απομακρυσμένη μικρή κοινότητα που λειτουργεί με έναν, δύο ή τρεις εκπαιδευτικούς (για τη δημοτική εκπαίδευση) ή λίγο περισσότερους (για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση).

Στην παραπάνω περιγραφή θα πρέπει να προστεθεί ότι:

- Οι εκπαιδευτικοί που υπηρετούν σε αυτά τα σχολεία είναι συνήθως άπειροι (αναπληρωτές ή νεοδιόριστοι), χωρίς σημαντικά κίνητρα παραμονής στο ολιγοθέσιο σχολείο για περισσότερα χρόνια.
- Το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών, που είναι σχεδιασμένο για το πολυθέσιο σχολείο, απαιτείται να εφαρμοστεί και στο ολιγοθέσιο σχολείο, χωρίς όμως την ίδια υποστήριξη σε εκπαιδευτικό προσωπικό.

- Στα περισσότερα απομακρυσμένα ολιγοθέσια δημοτικά σχολεία (π.χ. των Κυκλάδων) τα διδακτικά αντικείμενα της Φυσικής Αγωγής, της Μουσικής, των Εικαστικών δε διδάσκονται από καθηγητές ειδικότητας, αλλά από το δάσκαλο της τάξης. Η πληροφορική, η θεατρική αγωγή -αλλά και οι ξένες γλώσσες τα τελευταία χρόνια- είναι φυσικά ανύπαρκτα στο ωρολόγιο πρόγραμμα των ολιγοθέσιων δημοτικών σχολείων, όχι γιατί δεν προβλέπονται, αλλά επειδή δεν επαρκεί το προσλαμβανόμενο εκπαιδευτικό προσωπικό να καλύψει αυτές τις ανάγκες.
- Όσο για το ολοήμερο (απογευματινό) σχολείο, τα τελευταία χρόνια δεν είναι αυτονόητη η έναρξη λειτουργίας του στο ολιγοθέσιο σχολείο, καθώς κι αυτή συναρτάται με την επάρκεια των προσλήψεων εκπαιδευτικού προσωπικού κάθε σχολικού έτους. Αλλά κι όπου επιτεύχθηκε –ανέλπιστα- η έναρξη λειτουργίας του ολοήμερου σχολείου σε ολιγοθέσια σχολεία, η λειτουργία τους δεν ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των μαθητών, των εκπαιδευτικών και των γονέων. Κι αυτό γιατί και πάλι απουσιάζουν οι ειδικότητες εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία των προβλεπόμενων μαθημάτων.
- Μείζον ζήτημα, το οποίο έχει διαφύγει της προσοχής του Υπουργείου Παιδείας τις τελευταίες δεκαετίες, είναι η υποχρεωτική συνδιδασκαλία μαθημάτων στη Γ - Δ τάξη και αντίστοιχα στην Ε - Στ τάξη. Οι κύκλοι συνδιδασκαλίας δεν εφαρμόζονται με ενιαίο τρόπο σε όλα τα σχολεία, αλλά παρατηρείται εντελώς διαφορετική προσέγγιση, συχνά με αρνητικές μαθησιακές συνέπειες για τους μικρότερους μαθητές (της Γ' και Ε' τάξης, αντίστοιχα). Βλέπε
[http://users.sch.gr/klouvatos/eggrafa/KLOUVATOS_2013_Synedrio Paid Etair Ellad.pdf](http://users.sch.gr/klouvatos/eggrafa/KLOUVATOS_2013_Synedrio_Paid_Etair_Ellad.pdf).
- Υπάρχει νομοθετικό κενό ως προς τη λειτουργία του ολοήμερου στο ολιγοθέσιο σχολείο. Ειδικότερα:
 - Το πρόγραμμα του ολοήμερου στα ολιγοθέσια, σύμφωνα με τη Φ.50/267/131333/Γ1/17-9-2013, ξεκινάει στις 12.50. Ωστόσο στο μονοθέσιο και διθέσιο δημοτικό σχολείο ο πρωινός κύκλος ολοκληρώνεται στις 13.30.
 - Στα τετραθέσια η Α' και Β' τάξεις αποχωρούν δύο μέρες της εβδομάδας νωρίτερα, στις 11.35, ενώ το ολοήμερο ξεκινάει στις 12.50, χωρίς να έχει προβλεφθεί ο τρόπος απασχόλησής τους σε περίπτωση που παραμένουν στο ολοήμερο.
- Το μεγαλύτερο ίσως πρόβλημα για το ολιγοθέσιο σχολείο είναι η ανεπάρκεια διδακτικού χρόνου και το πλεόνασμα μαθησιακού χρόνου. Το υφιστάμενο αναλυτικό πρόγραμμα είναι εξαιρετικά δύσκολο να εφαρμοστεί σε ένα τέτοιο περιβάλλον, ιδίως στο μονοθέσιο.
- Η υλικοτεχνική υποδομή των ολιγοθέσιων συνήθως δεν επιτρέπει την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων των νέων τεχνολογιών στη μαθησιακή διαδικασία. Στο μονοθέσιο και διθέσιο δημοτικό σχολείο η ύπαρξη δύο, τριών ή τεσσάρων υπολογιστών ανά τάξη θα μπορούσε να λειτουργήσει ευεργετικά ως εξαιρετικά χρήσιμος «συνεργάτης διδασκαλίας και μάθησης» και μάλιστα περισσότερο ευεργετικά ακόμη κι από έναν διαδραστικό πίνακα (http://users.sch.gr/klouvatos/syggrafiko_ergo/tpe_oligothesio.pdf).

2. Προτάσεις

Το ολιγοθέσιο σχολείο αναπόφευκτα θα συνεχίσει να υφίσταται και να επιτελεί την ευεργετική του λειτουργία για τις απομακρυσμένες κοινότητες της ελληνικής

υπαίθρου. Ωστόσο, η μορφή και ο τρόπος λειτουργίας του επιβάλλεται να εκσυγχρονιστεί προκειμένου να αποκτήσει μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα. Προτείνονται τα εξής:

- Είναι αναγκαία η καθιέρωση ουσιαστικών κινήτρων παραμονής των εκπαιδευτικών στα ολιγοθέσια σχολεία για κάποια χρόνια, προκειμένου να υπάρχει ευεργετική συνέχεια στο εκπαιδευτικό έργο που επιτελείται.
- Οι εκπαιδευτικοί που καλούνται να υπηρετήσουν στα ολιγοθέσια σχολεία είναι απαραίτητο να επιμορφώνονται - μετεκπαιδεύονται για τις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές και διοικητικές λειτουργίες του ολιγοθέσιου σχολείου, όπως η αποτελεσματική διαχείριση του διδακτικού και μαθησιακού χρόνου, η προσαρμογή του διδακτικού – μαθησιακού υλικού, η διαφοροποίηση της διδασκαλίας, η αξιοποίηση των ΤΠΕ, θέματα οργάνωσης και διοίκησης της σχολικής μονάδας κ.ο.κ.
- Το αναλυτικό πρόγραμμα, τόσο του πολυθέσιου δημοτικού σχολείου όσο και του πολυθέσιου γυμνασίου και λυκείου, δεν μπορεί να εφαρμόζεται αυτούσιο και χωρίς κατάλληλες προσαρμογές στον αντίστοιχο ολιγοθέσιο τύπο σχολείου. Ουσιαστικά, αυτό που είναι αναγκαίο είναι να σχεδιαστεί ξεχωριστό αναλυτικό πρόγραμμα για το ολιγοθέσιο σχολείο, περισσότερο ευέλικτο για να μπορεί να προσαρμόζεται στις ανάγκες του ολιγοθέσιου. Για παράδειγμα οι εναλλάξ ετήσιοι κύκλοι συνδιδασκαλίας Γ-Δ και Ε-Στ τάξης προτείνεται να αντικατασταθούν με θεματικούς και όχι γραμμικούς κύκλους διετούς διάρκειας, ώστε να αντιμετωπιστούν μαθησιακές δυσκολίες για τους μικρότερους μαθητές των διετών κύκλων (Γ και Ε τάξης). Παράλληλα, η πράξη αυτή θα πρέπει να συνοδεύεται από (α) το κατάλληλο ψηφιακό ή άλλο υποστηρικτικό υλικό και (β) την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των ολιγοθέσιων σχολείων.
- Για να αντιμετωπιστεί η άνιση παροχή εκπαιδευτικών ευκαιριών του ολιγοθέσιου συγκριτικά με το πολυθέσιο σχολείο (βλέπε έλλειψη μαθημάτων όπως αγγλικά, δεύτερη ξένη γλώσσα, πληροφορική και διδασκαλία φυσικής αγωγής, μουσικής και εικαστικών από μη ειδικούς), η πολιτεία οφείλει να εξετάσει ακόμη και τρόπους εξ αποστάσεως διδασκαλίας επιμέρους μαθημάτων, π.χ. ξένης γλώσσας ή πληροφορικής, μέσω ειδικής πλατφόρμας ηλεκτρονικής μάθησης. Με τον τρόπο αυτό θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν επιμέρους διδακτικές ανάγκες σε απομακρυσμένα σχολεία.
- Στο ίδιο πλαίσιο της εξάλειψης των εκπαιδευτικών ανισοτήτων, ο αντισταθμιστικός ρόλος του ολοήμερου θα πρέπει να ενισχυθεί με τη λειτουργία του απογευματινού κύκλου σε όλα τα ολιγοθέσια σχολεία και την εξασφάλιση των απαραίτητων εκπαιδευτικών ειδικοτήτων.
- Ως προς τα ολιγοθέσια γυμνάσια με λυκειακές τάξεις, όπου ο αριθμός μαθητών ανά τάξη είναι υπερβολικά μικρός (1-5 μαθητές), θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο συνδιδασκαλίας τάξεων σε επιμέρους μαθήματα, όπως των εικαστικών, της φυσικής αγωγής, της μουσικής κ.ά., κατά τα πρότυπα του ολιγοθέσιου δημοτικού σχολείου. Με τον τρόπο αυτό (α) θα περιοριστούν φαινόμενα τύπου ένας εκπαιδευτικός να διδάσκει έναν ή δύο μαθητές, (β) θα ενισχυθεί η διαμαθητική συνεργασία και (γ) θα εξοικονομηθεί πολύτιμος διδακτικός χρόνος, ο οποίος θα μπορούσε να διατεθεί για την ικανοποίηση αντίστοιχων διδακτικών αναγκών ολιγοθέσιων δημοτικών σχολείων της περιοχής, π.χ. μουσικής, φυσικής αγωγής, εικαστικών, πληροφορικής.

Αξίζει επίσης να ληφθούν υπόψη οι προτάσεις 19 εκπαιδευτικών ολιγοθέσιων δημοτικών σχολείων της περιφέρειας ευθύνης μας ως προς τις ανάγκες των σχολείων αυτών. Οι προτάσεις υποβλήθηκαν μέσω διαδικτυακής φόρμας google (πρόσβαση: https://docs.google.com/forms/d/1GU5BrugQO4AHn_B1eKfRnYqiXSXQQ8fYZykBdH_hZ5M/viewanalytics):

- Ως προς την υλικοτεχνική υποδομή, οι εκπαιδευτικοί στη συντριπτική τους πλειονότητα υποδεικνύουν την ανάγκη εγκατάστασης ενός διαδραστικού πίνακα και επαρκούς αριθμού υπολογιστών σε κάθε τάξη (2 ή 3 τουλάχιστον υπολογιστές).
- Ως προς τη διδασκαλία επιμέρους μαθημάτων, δηλώνουν σε ποσοστό 84% ότι στο σχολείο τους δε διδάσκεται ξένη γλώσσα, σε ποσοστό 42% ότι η φυσική αγωγή διδάσκεται λίγο ή καθόλου, σε ποσοστό 95% ότι η μουσική και η πληροφορική διδάσκεται λίγο ή καθόλου.
- Ως προς τη δυσκολία διδασκαλίας επιμέρους μαθημάτων, το 42% αναφέρει μερική δυσκολία στη διδασκαλία της γλώσσας, το 58% μερική ή καθολική δυσκολία στη διδασκαλία των μαθηματικών, το 47% μερική ή καθολική δυσκολία στη διδασκαλία της μελέτης περιβάλλοντος, το 42% μερική ή καθολική δυσκολία στη διδασκαλία της ιστορίας, το 37% μερική δυσκολία στη διδασκαλία των θρησκευτικών, το 42% μερική δυσκολία στη διδασκαλία της φυσικής, της κοινωνικής αγωγής και της γεωγραφίας, το 58% μερική ή καθολική δυσκολία στη διδασκαλία της φυσικής αγωγής, το 84% μερική ή καθολική δυσκολία στη διδασκαλία της μουσικής, το 58% μερική ή καθολική δυσκολία στη διδασκαλία της μελέτης περιβάλλοντος,
- Ως προς τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί στο διδακτικό τους έργο, αναφέρουν χαρακτηριστικά:
 - Διαχείριση χρόνου.
 - Η ταυτόχρονη διδασκαλία μαθημάτων σε όλες τις τάξεις.
 - Πολύ λίγος ο χρόνος για τα τόσα διδακτικά αντικείμενα και τη χαοτική ύλη του αναλυτικού προγράμματος. Μεγάλο πρόβλημα η απουσία έστω μιας ειδικότητας (γυμναστή, καθηγητή ξένης γλώσσας)
 - Στο μονοθέσιο σχολείο που διδάσκω είναι δύσκολος ο διαμερισμός της διδασκαλίας σε 3 διαφορετικές τάξεις. Λαμβάνονται λίγο υπ' όψη οι ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες του κάθε παιδιού και ο χρόνος εμπάθυνσης σε κάθε γνωστικό αντικείμενο περιορίζεται. Έτσι δυσχεραίνεται η προσήλωση στα γνωστικούς-συναισθηματικούς και κοινωνικούς στόχους που θέτονται σε κάθε γνωστικό αντικείμενο.
 - Έλλειψη χρόνου για τα δευτερεύοντα μαθήματα.
 - Ανεπάρκεια χρόνου και ιδιαίτερα στη συνδιδασκαλία της Α'-Β' τάξης. Δυσκολία στη διδασκαλία όταν τα παιδιά δεν διδάσκονται τα μαθήματα που αντιστοιχούν στην τάξη τους.
 - Έλλειψη διδακτικού χρόνου. Ένας μαθητής που δυσκολεύεται μαθησιακά, δημιουργεί τεράστια εμπόδια διεξαγωγής του μαθήματος γενικά.
 - Η διδακτική ώρα πολλές φορές δεν επαρκεί για την επίτευξη των διδακτικών στόχων του μαθήματος. Υποχρεωτικό διδακτικό ωράριο 25 ωρών την εβδομάδα ανεξάρτητα από τα έτη υπηρεσίας. Η απουσία ειδικοτήτων, ενισχυτικής διδασκαλίας ή κάθε άλλης υποστηρικτικής διαδικασίας.

- Η διδασκόμενη ύλη, διαρθρώνεται ανά κύκλους έτσι ώστε τον ένα χρόνο οι μαθητές να διδάσκονται ύλη ανώτερης τάξης και τον επόμενο της κατώτερης με συνέπεια η διδασκαλία να μην ανταποκρίνεται επαρκώς στις δυνατότητες των παιδιών (κατανόηση, αντιληπτικότητα, δεξιότητες γνωστικής ενσωμάτωσης). Η απουσία ειδικοτήτων που εκτός των άλλων περιορίζει και τη δυνατότητα δράσεων της εκπαιδευτικής μονάδας.
 - Έλλειψη χρόνου, δεν μπορείς να εφαρμόσεις σύγχρονους μεθόδους διδασκαλίας, απασχόληση μαθητών όταν τελειώνουν τις εργασίες τους.
 - Πολλές φορές διδάσκονται μαθήματα άλλων τάξεων π.. χ. Τα παιδιά της τρίτης διδάσκονται γλώσσα της Τετάρτης. Επίσης ο χρόνος που αφιερώνει για κάθε μάθημα είναι ελάχιστος. Ακόμα και αν τους δίνεται υλικό για να εργαστούν μόνα τους ούτως ώστε να ασχοληθεί ο εκπαιδευτικό με άλλη τάξη, πάλι θα χρειαστούν βοήθεια με αποτέλεσμα να διακόπτεται συνεχώς η ροή του μαθήματος.
 - Έλλειψη διδακτικού χρόνου.
 - Έλλειψη διδακτικού χρόνου.
 - Έλλειψη χρόνου.
 - Στα μικρότερα σχολεία η διδασκαλία δύο τάξεων είναι δύσκολη καθώς η ηλικιακή διαφορά του ενός χρόνου ανάμεσα στα παιδιά παίζει ρόλο στη κατανόηση και στη μάθηση.
 - Κατανομή του χρόνου. Επεξήγηση αποριών.
- Ως προς την καταλληλότητα των υφιστάμενων σχολικών εγχειριδίων για το ολιγοθέσιο σχολείο, οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι στη συντριπτική πλειονότητά τους αυτά είναι εν μέρει κατάλληλα.
 - Για το Αναλυτικό Πρόγραμμα του ολιγοθέσιου και τα αντίστοιχα σχολικά βιβλία προτείνουν:
 - Περισσότερες απλές ασκήσεις ατομικής αυτοαξιολόγησης.
 - να μειωθεί η ύλη σε κάποια μαθήματα, καθώς οι ώρες διδασκαλίας των μαθημάτων δεν είναι ίδιες με αυτές στα πολυθέσια σχολεία.
 - Διδασκαλία συγκεκριμένων ενοτήτων ανά τάξη και ελευθερία στο δάσκαλο για επιλογή κεφαλαίων και ασκήσεων.
 - Θα πρότεινα να προσαρμοστούν ορισμένες εργασίες/ασκήσεις που αναφέρονται στη ζωή στην πόλη π.χ. μαθήματα της μελέτης περιβάλλοντος. Ακόμα θα πρότεινα περιορισμό της ύλης.
 - Να υπάρχουν κοινά βιβλία Γλώσσας για τις συνδιδασκαλίες στις τάξεις. Η ύλη των Μαθηματικών να συγκεντρωθεί σε λιγότερα κεφάλαια λόγω έλλειψης χρόνου.
 - Να μειωθεί η ύλη στα μαθηματικά και τη γλώσσα.
 - ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΠΙΟ ΜΙΚΡΗ Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΥΛΗ.
 - Προσαρμογή του ΑΠΣ και για τα ολιγοθέσια. Αντικατάσταση των σχολικών εγχειριδίων των μαθηματικών Β τάξης.
 - Το ΑΠΣ πρέπει να διαθέτει ευελιξία και να μπορεί να προσαρμόζεται ανά σχολική μονάδα ανάλογα με τις ιδιαιτερότητές της. Κάποια σχολικά βιβλία π.χ. τα σχολικά εγχειρίδια μαθηματικών της Ε' τάξης είναι ακατάλληλα γενικώς και πρέπει να αντικατασταθούν.

- Ίσως θα έπρεπε να είναι λιγότερη η ύλη και τα βιβλία να είναι με τέτοιο τρόπο ώστε να βοηθάει οι μαθητές να δουλεύουν μόνοι τους. Τα βιβλία να μην χωρίζονται ανά τάξη και ανά χρονιά .
 - Να είναι προσαρμοσμένα έτσι ώστε αν διδάσκονται από μικρότερα παιδιά να είναι κατανοητά. Να έχουν κοινά βιβλία οι τάξεις που διδάσκονται μαζί. Δηλαδή η τρίτη και η τέταρτη να έχουν ένα κοινό βιβλίο γλώσσας που θα το ξεκινούν όταν πηγαίνουν γ δημοτικού και θα το συνεχίζουν και στην δ. Να έχουν λιγότερη ύλη.
 - Το βιβλίο των μαθηματικών της Ε΄ τάξης ,την κοινωνική και πολιτική Αγωγή της Ε΄.
 - Μαθηματικά, Ε΄, Αγωγή Ε΄, ΣΤ΄, Θρησκευτικά Ε΄, Κοινωνική Πολιτική Αγωγή Ε΄
 - Να προσαρμοστεί το αναλυτικό πρόγραμμα στα ολιγοθέσια σχολεία.
 - Θα πρότεινα να αλλάζουν τα βιβλία της γλώσσας και ίσως των μαθηματικών.
- Άλλες προτάσεις των εκπαιδευτικών για τη βελτίωση της διδακτικής-μαθησιακής διαδικασίας και της ευρύτερης λειτουργίας των ολιγοθέσιων σχολείων είναι:
 - Κοινά μαθήματα/ενότητες (ή βιβλία) στη Μελέτη Περιβάλλοντος, στα Εικαστικά, στη Μουσική, στα Θρησκευτικά Α-Β-Γ-Δ τάξεων με διαφορετικού επιπέδου δραστηριότητες για κάθε τάξη. Κοινά βιβλία μαθηματικών για Γ-Δ και Ε-ΣΤ με έμφαση σε ενότητες που πρέπει να διδαχθούν και ασκήσεις διαφορετικών επιπέδων(αυξανόμενης δυσκολίας).
 - Θα πρότεινα να υπάρχει περισσότερη επικοινωνία με τον σύμβουλο εκπ/σης προκειμένου να αισθάνονται οι εκπ/κοί περισσότερο ασφαλείς ως προς τον τρόπο που χειρίζονται την ύλη και τα εκπαιδευτικά προβλήματα που συναντούν.
 - Περιορισμός της ύλης σημαντικά.
 - Αποτελεσματικότερη διαχείριση διδακτικού χρόνου με ταυτόχρονη αξιοποίηση των ΤΠΕ κατά την διδακτική-μαθησιακή διαδικασία.
 - Διάχυση των ΤΠΕ στη διδασκαλία είναι σημαντική και βοηθά ώστε ο σχολικός χρόνος να είναι γόνιμος και ελκυστικός - δημιουργικός.
 - Κάποια επιμόρφωση στην αρχή της χρονιάς.
 - Να υπάρχουν περισσότερα υλικό τεχνικά μέσα στα ολιγοθέσια σχολεία.
 - Αξιοποίηση του μαθησιακού χρόνου. Περισσότερη διαθεματική προσέγγιση μαθημάτων.
 - Αξιοποίηση του μαθησιακού χρόνου.
 - Θα πρότεινα για τη βελτίωση της διδακτικής - μαθησιακής διαδικασίας στο ολιγοθέσια σχολεία να υπάρχει ο απαραίτητος τεχνολογικός εξοπλισμός.
 - Το καλύτερο θα ήταν όσο αφορά κυρίως τη γλώσσα , να δουλεύαμε από το ανθολόγιο κείμενα και ασκήσεις να δίνουμε εμείς δικές μας για να καλύψουμε τους διδακτικούς στόχους όσο αφορά τη γραμματική, το συντακτικό και παραγωγή κειμένων.
 - Μεικτούς κύκλους μαθημάτων ώστε να μην είναι τόσο δύσκολη η μετάβαση για τα παιδιά που από Δευτέρα διδάσκονται κύκλο Τετάρτης κι από Τετάρτη κύκλο Έκτης.

- Θα πρότεινα ενημέρωση στην αρχή της χρονιάς όλων των εκπαιδευτικών που πρόκειται να διδάξουν σε ολιγοθέσια σχολεία και ιδιαίτερα ως προς το διοικητικό κομμάτι της δουλειάς τους καθώς πολλοί από εμάς ερχόμενοι σε ένα ολιγοθέσιο σχολείο για πρώτη φορά αντιμετωπίζουμε μεγάλες δυσκολίες στο χειρισμό αυτού του τομέα.
- Στήριξη των ολοήμερων στα ολιγοθέσια σχολεία και στελέχωσή τους με μόνιμο προσωπικό. Επίσης να υπάρχει όπου δύναται διάθεση ειδικοτήτων από Β/βαθμια.
- Να διατηρηθεί η οργανικότητα των σχολείων και να μη γίνουν υποβιβασμοί. Να ισχύσει το μειωμένο ωράριο των εκπαιδευτικών ανάλογα με τα χρόνια υπηρεσίας όπως ισχύει και στα πολυθέσια σχολεία.
- Περισσότερη στήριξη από σχολικό σύμβουλο και προϊστάμενο διεύθυνσης στους εκπαιδευτικούς που ματώνουν στα ολιγοθέσια με τα άπειρα προβλήματα που μπορούν να εμφανιστούν κάθε μέρα. Αύξηση επιδόματος και υπερωριών. (τρέχεις να βρεις λάμπες που έσπασαν, τρέχεις να φτιάξεις τη βρύση που τρέχει, τρέχεις να συμπληρώσει όλα τα χαρτιά που χρειάζονται για να λειτουργεί ένα ολιγοθέσιο...ας υπάερχει και μια ανταμοιβή για τον κόπο μας).
- ΝΑ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ.
- Μείωση του χρόνου για την άσκηση διοικητικού έργου από τους εκπαιδευτικούς με αντικείμενα μικρής χρησιμότητας ως προς τη λειτουργικότητα των σχολικών μονάδων. Το πιο σημαντικό βέβαια είναι η διάθεση από την πολιτεία κινήτρων (οικονομικών, μοριοδότησης κ.α.) στους εκπαιδευτικούς ώστε να υπηρετούν με διάθεση σε τέτοιες σχολικές μονάδες που τις περισσότερες φορές είναι απομακρυσμένες, με δυσκολίες πρόσβασης.
- Η ύπαρξη κινήτρων προς τους εκπαιδευτικούς για να στελεχώσουν τα ολιγοθέσια (οικονομικά, μοριοδότηση) επιμόρφωση εκπαιδευτικών, και ρύθμιση ωραρίου ανάλογα με τα χρόνια υπηρεσίας με ταυτόχρονη οικονομική αποζημίωση ολόκληρης της υπερωριακής απασχόλησης κι όχι μόνο της πέραν του υποχρεωτικού 2ώρου καθώς και μείωση της περιττής γραφειοκρατίας που σχετίζεται με το διοικητικό έργο είναι μερικές από τις ενέργειες που θα βελτιώσουν τη λειτουργία των σχολείων , κι όχι μόνο των ολιγοθεσίων.
- Αν υπήρχε δάσκαλος στο ολοήμερο θα μπορούσε να βοηθήσει τόσο στο διδακτικό κομμάτι όσο και στη γενικότερη λειτουργία του σχολείου. π.χ. να πάρει κάποια ώρα μαθητές που χρειάζονται υποστήριξη ή να κάνει κάποιο μάθημα σε μία τάξη.
- Να δίνονται περισσότερα κίνητρα στους εκπαιδευτικούς για να τα προτιμούν.
- Για τη βελτίωση της γενικότερης λειτουργίας του ολιγοθέσιου σχολείου προτείνω να δοθούν κίνητρα ώστε να επιθυμούν οι εκπαιδευτικοί να υπηρετήσουν στα ολιγοθέσια σχολεία. Ακόμα να γίνεται επιμόρφωση όσων εκπαιδευτικών διδάσκουν σε ολιγοθέσια. Τέλος να πληρώνονται οι υπερωρίες.
- Θα ήταν καλό να υπήρχε σε κάθε σχολείο ένας οδηγός που εν συντομία θα ανέλυε τα στοιχειώδη που πρέπει να γνωρίζει κάποιος όταν αναλαμβάνει μονοθέσιο σχολείο.